

Alphen aan den Rijn

Juni 2025

AGENDA
SOCIALE BASIS

Voorwoord

Onze samenleving is gebouwd op de kracht van grote en kleine gemeenschappen. Het zijn de mensen om ons heen die ons ondersteunen, inspireren en helpen als het tegenzit. Gemeenschappen bieden niet alleen praktische hulp, maar ook emotionele steun en een gevoel van verbondenheid. In de woorden van Margaret Mead¹: "Whatever the question, community is the answer." En het is het waardevolle sociale netwerk van alle structuren en verenigingen die onze veerkracht en solidariteit als samenleving versterken.

Ik wil alle samenwerkingspartners, verenigingen, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en inwoners in dit voorwoord dan ook bedanken voor hun bijdrage en de mooie stappen die we samen hebben gezet.

De afgelopen jaren is geïnvesteerd in de samenleving door inzet op preventie samen met partners en vele maatschappelijke organisaties. We hebben in waarde gezien hoe belangrijk het is om in onzekere tijden (corona) verbonden te zijn met elkaar. En wat het betekent als (netwerken van) de samenleving elkaar versterken, maar ook de keerzijde als er tegenstrijdigheid ontstaat. We hebben nog steeds de overtuiging dat door het creëren en ondersteunen van een goede sociale basisinfrastructuur en de inzet van preventieve activiteiten voorkomen kan worden dat kleine problemen groot worden en pech leidt tot ellende. Vanuit de opgedane kennis en ervaring gaan we nu een vervolgstap zetten.

We werken verder aan een sterke sociale basis, waarin iedereen zich gehoord en gesteund voelt. Door alle krachten te bundelen en elkaar te helpen, kunnen we een samenleving creëren die bestand is tegen de uitdagingen van vandaag en morgen. Samen kunnen we ervoor zorgen dat geen inwoner er alleen voor staat en dat we, ongeacht de omstandigheden, altijd een solide fundament hebben waar we op kunnen bouwen.

Gert-Jan Schotanus
Wethouder sociaal domein

¹ Margaret Mead, 1901 – 1978, cultureel antropologe.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1 – verder bouwen aan een stevige sociale basis	4
1.1 Definitie	4
1.2 Kenmerken Alphen aan den Rijn	5
1.3 Kader	6
1.4 De organisatie	6
1.5 Financiën	7
Hoofdstuk 2 – inzet (investering) voor de komende jaren	8
2.1 Ambitie	8
2.2 Onze inzet (investering)	8
2.3 Ons beeld van een stevige sociale basis – heldere uitgangspunten	8
2.4 Sleutelfuncties	10
Hoofdstuk 3 – naar een (her-)nieuw(d)e inrichting	12
3.1 Bouwstenen	12
3.2 Afsluitend	14
Bijlage – rapport van participatietrajecten inwoners en co-creatie partners	15

Inleiding

De afgelopen jaren heeft de gemeente Alphen aan den Rijn samen met samenwerkingspartners en inwoners vormgegeven aan de samenhang in dienstverlening. Op diverse wijzen hebben we ingezet op het verstevigen van de samenleving vanuit kunst, cultuur, sport en onderwijs met activiteiten gericht op verbinding en het voorkomen van problemen. Met deze Agenda sociale basis brengen we deze onderdelen nog verder samen om zo de sociale basis voor de komende jaren verder te versterken.

De activiteiten zorgen voor vitale en gezonde inwoners, zelfredzame inwoners die er voor elkaar zijn en inwoners die maatschappelijk en arbeidsmatig participeren. Daarbij is preventief ingezet op vroegsignaleren, normaliseren en afschalen. De huidige ontwikkelingen, financiën en de ervaringen die we de afgelopen jaren hebben opgedaan, maken dat we een vervolgstap willen zetten. Met deze Agenda geven we vorm aan de brede sociale basis; het fundament van het sociaal domein.

De sociale basis heeft, ondanks dat deze vanuit de samenleving ontstaat en onderhouden wordt, op sommige plekken en op bepaalde momenten ondersteuning nodig om goed te kunnen functioneren. De sociale basis is het meest krachtig wanneer er optimaal samenspel en verbinding is tussen de vele mensen, gemeenschappen, vrijwilligers en professionals. Dat vraagt dat we samen met gemeenschappen en (vrijwillige) organisaties concreet invulling geven aan wat voor ieder de sociale basis is en wat dat dan van iedereen vraagt. De ambitie en uitgangspunten en welke inzet (investeringen) dat van ons vergt leggen we vast in deze Agenda sociale basis.

De uitgangspunten, die we in deze Agenda sociale basis bouwstenen noemen, vormen de ambities voor de komende 10 jaar. Voor het realiseren van de bouwstenen stellen we meer kort cyclische uitvoeringsprogramma's op met concrete acties, die we monitoren op de te behalen resultaten. Wat goed gaat behouden wij en we verbeteren waar dat nodig is. Dit alles in samenwerking met onze partners en inwoners. Het zal ook nodig zijn om de Agenda sociale basis in de uitvoering met samenwerkende partners en inwoners te formaliseren door middel van een subsidieregeling. Dit zal in het tweede halfjaar 2025 plaatsvinden.

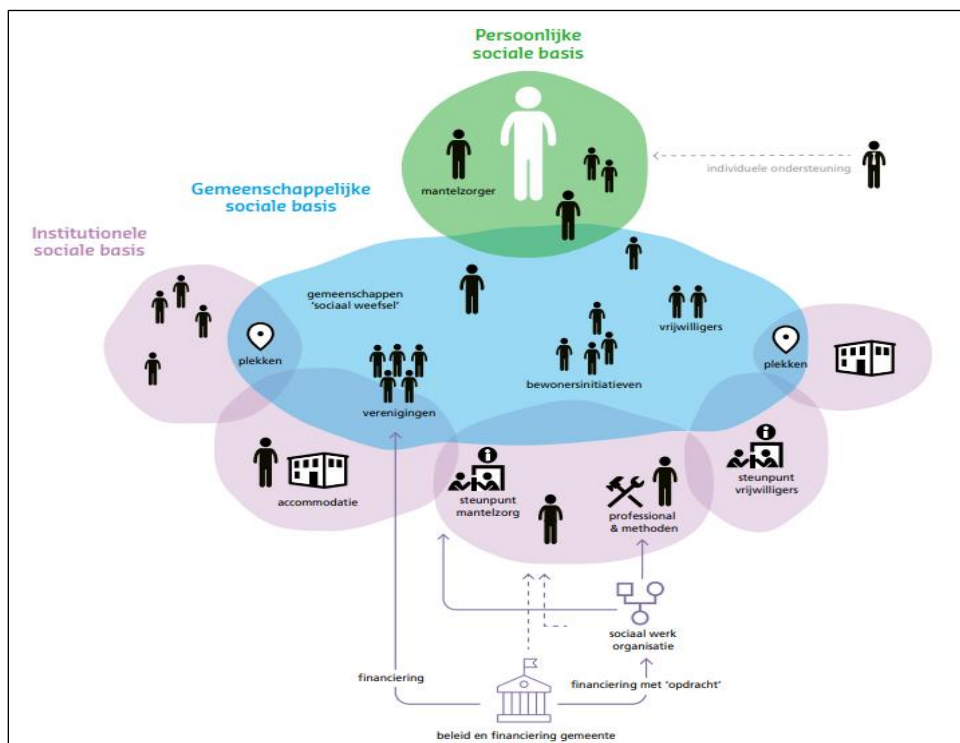
Hoofdstuk 1 – De sociale basis

1.1 Definitie

Er zijn verschillende inzichten over wat de sociale basis is. De meest simpele omschrijving van de sociale basis is 'dat wat de samenleving de samenleving maakt'.

Wij definiëren de sociale basis als: **het intrinsiek waardevolle netwerk van formele en informele structuren in de samenleving dat mogelijk wordt gemaakt door een gedeelde verantwoordelijkheid binnen de gemeenschap in samenwerking met maatschappelijke organisaties en overheden en dat individuen in staat stelt elkaar te ontmoeten en ondersteunen waardoor zij zich beter kunnen ontplooiën en kunnen floreren.**

We gebruiken daarbij onderstaand model²: een bruikbaar instrument om scherper te praten en te schrijven over de sociale basis. Want, de sociale basis heeft een eigen dynamiek en energie die, om een sterke sociale basis te creëren, gestimuleerd en gefaciliteerd moet worden. Dus: welke ingrediënten rekenen we tot de sociale basis en welke verwachtingen kunnen er zijn bij inzet in de sociale basis?

Voor Alphen aan den Rijn omvat de sociale basis de beleidsterreinen, sport, cultuur, gezondheid, welzijn, onderwijs en meedoen (burgerparticipatie). Daarnaast ziet de gemeente sleutelfuncties die de verbinding zijn in de sociale basis. We zoeken ook de samenhang met het fysieke domein, wijken en kernen en veiligheid. De omgeving waarin mensen wonen, werken en leven beïnvloedt het welzijn en welbevinden van mensen en geeft hen de

² Verwey Jonker, Movisie: De sociale basis versterken, investeren in de toekomst.

mogelijkheid voor een fijn en betekenisvol leven. Ook op die manier investeren we veel in de sociale basis, bijvoorbeeld met buurthuizen, culturele voorzieningen of sportaccommodaties; daarmee faciliteren we ontmoetingen die de sociale basis de sociale basis maken. Tot slot zien we de online omgeving ook als onderdeel van de sociale basis en zoeken we aansluiting bij de digitale leefwereld. Zeker als het gaat om jongeren. Maar ook voor ouderen en mensen die minder mobiel zijn kan het aansluiten bij en communiceren via de digitale leefwereld van toegevoegde waarde zijn.

1.2 Kenmerken Alphen aan den Rijn

Als we kijken naar Alphen aan den Rijn zien we een gemeenschap die zich kenmerkt door veel verenigingen en vrijwilligersorganisaties, een dorpsmentaliteit versus een stadse omvang en grote diversiteit tussen kernen, wijken en buurten. Waarbij het niet alleen gaat om kwetsbaarheid, maar ook de mate van gevoel van veiligheid, saamhorigheid en verbondenheid. We zien ook meer asielzoekers (statushouders en Amv'ers), vergrijzing, eenzaamheid onder ouderen, jongeren en jonge vrouwen. Jongeren die we moeilijk in beeld krijgen en moeilijk zijn te bereiken. Tot slot zal het aantal inwoners met de komst van de Gnephoel groeien tot zo'n 140.000.

We zien verder kansen in Alphen aan den Rijn die de sociale basis versterken en waar we gebruik van willen maken. Zo is de gemeente een sterke speler in het Groene Hart en willen we bedrijven betrekken als partner en hun expertise benutten. Daarnaast zien we de kracht van onze inwoners die zich willen inzetten voor een ander in samenhang met de beweging van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. Zodat professionals kunnen focussen daar waar de (meeste) behoefte is en meer inwoners met behulp van informele ondersteuning zelf oplossend vermogen ontwikkelen. Meedoen is deelnemen aan de samenleving én betrokken zijn bij de ander en iets betekenen voor de ander. Jong geleerd is tenslotte oud(er) gedaan. Ook als het gaat om inbreng hebben in de sociale basis, investeren wij in jeugd, omdat zij de toekomst hebben.

Tevens zien we de kracht en wijsheid van de buurt als kans. We vertrouwen daarbij op de inspraak van de inwoner in het zoeken naar passende ondersteuning met de mogelijkheid om onconventionele oplossingen in te zetten als de situatie daar om vraagt. Die kansen zien we ook als het gaat om ervaringskennis van inwoners en specifieke sociale culturen in kernen en buurten. Dit versterkt de samenwerking en het zelforganiserend vermogen en is waardevolle kennis om signalen uit op te halen.

Tot slot zien we verbindingen die er nu zijn tussen vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties als kans. Deze verder te versterken en daarbij nog meer de invloed van kunst & cultuur, sport en buurthuizen te benutten zorgt voor talentontwikkeling en een laagdrempelige en toegankelijke toegang tot herkenbare informatie en advies.

1.3 Kader

In de sociale basis zijn voor de verschillende beleidsterreinen beleidsdocumenten actueel. De agenda sociale basis is de verbinding tussen deze beleidsterreinen.

- Kunst- & cultuurvisie;
- Sportvisie en lokaal Sportakkoord II;
- Gezond en Actief Leven Akkoord;
- LEA (Lokale Educatieve Agenda).

Daarnaast is de agenda sociale basis onderdeel van de sociale visie en verbonden met de beleidsterreinen:

- Jeugdzorg;
- Dichtbij in de Rijnstreek;
- Wmo;
- Ondersteuning met wonen;
- Maatschappelijke zorg;
- Hulpmiddelen en huishoudelijke ondersteuning;
- Omgevingswet;
- Subsidieregeling vrijwilligersinzet sociale basis gemeente Alphen aan den Rijn 2025.

We zien ook kansen voor verdere verbinding. We willen stevig optrekken met die domeinen die financiële, fysieke en maatschappelijke ondersteuning bieden aan onze jeugdige en volwassen inwoners. Door gericht deskundigheid aan elkaar te koppelen en te leren door te doen, ontdekken we vernieuwende oplossingen voor onze inwoners.

1.4 De organisatie

De sociale basis is niet alleen van de gemeente. Het is van alle inwoners van Alphen aan den Rijn. De gemeente heeft een ondersteunende en faciliterende rol. Zo biedt de gemeente op sommige plekken en op bepaalde momenten ondersteuning om de sociale basis goed te kunnen laten functioneren:

- In de persoonlijke sociale basis wordt samengewerkt om inwoners met een kwetsbaar netwerk te ondersteunen, vroegtijdig problemen te signaleren en te investeren in mogelijkheden voor ontmoeting en contact;
- In de gemeenschappelijke sociale basis is het mogelijk dat geïnvesteerd wordt in gemeenschappelijkheid door initiatief van inwoners te erkennen en ondersteunen, door belemmeringen weg te nemen om tot uitvoering van initiatieven te komen en door netwerken te ondersteunen;
- In de professionele/institutionele sociale basis is het mogelijk dat collectieve voorzieningen, vrijwillige ondersteuning en begeleiding en laagdrempelige hulp geboden worden.

De gemeente treedt afhankelijk van de situatie dan op als opdrachtgever, subsidieverstrekker, initiator en/of bestuurder.

Dit betekent dat beschikbare cijfers worden vertaald naar wijk of kern. Partijen in de sociale basis zorgen voor een integrale aanpak. Bij deze samenwerking maken zij gebruik van de sociale basis, zoals de bibliotheek, vrijwilligersorganisaties (waaronder ook sport- en cultuurverenigingen), het onderwijs en de eerstelijns zorg. De partners zitten in de haarvaten van de samenleving, waarmee we willen bereiken dat de sociale basis wordt versterkt/verankerd, dat er eerder geacteerd kan worden op mogelijke problemen (vroeg signalering) en dat er sprake is van afschaling en normalisering waar het kan (preventie). Met partners en inwoners wordt periodiek gekeken naar de effecten. Daardoor is deze werkwijze een bestuurlijke keuze als sturingsinstrument voor inzet.

1.5 Financiën

Na een periode van onzekerheid over incidentele middelen (GALA, IZA, NPO, POK, Impuls Jongerencultuur en lokale bibliotheekvoorzieningen) die gemeenten hebben ontvangen vanuit het Rijk is een nieuwe financiële situatie ontstaan. Dit maakt dat de gemeentelijke financiën ook onder druk staan.

Bestuurlijk is uitgesproken om in te zetten op samenredzaamheid en terughoudend te zijn met de inzet van professionele ondersteuning en voor de komende periode prioriteit te geven aan inzet in de sociale basis. De uitwerking van deze Agenda sociale basis landt in hiervoor genoemde uitvoeringsprogramma's. In samenhang met de sociale visie onderzoeken we hoe de vertaling naar de beschikbare budgetten eruit zal zien.

Hoofdstuk 2 – inzet (investering) sociale basis

2.1 Ambitie

Wij streven naar een veerkrachtige, inclusieve samenleving. In deze samenleving kunnen mensen meedoen, kijken om naar elkaar en dragen bij aan eigen en andermans welzijn. De sociale basis is het vertrekpunt voor onze sociale inzet (investeringen). De gemeente ondersteunt partijen in de sociale basis om het fundament in de samenleving te versterken en deze in hun kracht te zetten. Deze investeringen dragen bij aan de sociale cohesie, samenredzaam zijn en minder stijgen van zorgvragen.

Wij zien als overkoepelende opgaven bestaanszekerheid, gelijke kansen bevorderen en een gezonde leefstijl in een gezonde leefomgeving.

Onze inzet (investering) voor wat we willen bereiken, hebben we vormgegeven in een plaatje op basis van de vier O's (ontmoeten, ontwikkelen, ontspannen en ondersteunen), die integraal onderdeel uitmaken van de sociale basis. Als vijfde doelstelling hebben we geformuleerd het bevorderen van het samenspel tussen alle partijen die onderdeel zijn van de sociale basis. De uitgangspuntenvormen zijn het kader hoe we dit gaan doen. De sleutelfuncties beschrijven hoe we tot onze inzet gaan komen; zij maken in ieder geval onderdeel uitmaken van de sociale basis en waar we als gemeente voor aan de lat staan en op sturen.

2.2 Onze inzet (investering)

2.3 Ons beeld van een stevige sociale basis – heldere uitgangspunten

We willen dat inwoners zoveel mogelijk vrijheid en ruimte krijgen om zelfstandig of samen met andere inwoners en maatschappelijke organisaties hun eigen leven en leefomgeving vorm te geven. En dat vanuit een goede gezondheid in fysiek, mentaal en sociaal welbevinden. Het aanbod binnen de sociale basis is gericht op preventie, vroegsignaleren, het versterken van sociale cohesie, zelfredzaamheid en talentontwikkeling. We investeren in een goed werkende sociale infrastructuur. Sport en cultuur zijn hierin niet alleen een waardevol doel, maar ook een middel om de sociale basis te versterken. Om aan maatschappelijke en sociale opgaven in verschillende gebieden te voldoen, kan het daarbij nodig zijn om ongelijk te investeren voor gelijke kansen. Dit kan ook betekenen dat we extra inzetten voor specifieke doelgroepen waar dat nodig is. De sociale basis vormt zo het fundament van het sociaal domein.

1. Het vertrekpunt is de intrinsieke waarde van de sociale basis.

Het eigenaarschap en legitimiteit van de sociale basis zijn van de samenleving en daar waar nodig met betrokkenheid van de gemeente. Partijen bieden diensten en activiteiten in de sociale basis aan die sluiten bij de behoeften en wensen vanuit deze samenleving. Hierover zijn we continu in gesprek met organisaties die actief zijn in de sociale basis. Dit betekent dat we uitgaan van het zelfoplossend vermogen van de samenleving. En dat waar ondersteuning nodig is we niet overnemen of voorschrijven, maar faciliteren en stimuleren om eventuele drempels zo laag mogelijk te maken.

2. We investeren in de kracht van ontmoeting.

Wanneer inwoners in staat zijn elkaar te ontmoeten, kunnen zij zich ontplooien, elkaar ondersteunen en zich ontspannen. Hiervoor moeten we het goede uit de huidige infrastructuur in de samenleving behouden. Dit heeft ook te maken met de inrichting van de fysieke omgeving en betrokkenheid bij de digitale omgeving. We werken zo nabij en integraal als mogelijk.

3. Onze inzet op de sociale basis is gericht op kansengelijkheid, bestaanszekerheid en gezond leven in de gezonde leefomgeving.

Daarvoor kan het nodig zijn dat onze inzet niet generiek is, maar dat we soms ongelijk investeren om gelijke kansen te bevorderen. We zetten in op toegankelijke openbare ruimte om gezondheid te bevorderen en verstevigen we de samenwerking met werk en inkomen voor bestaanszekerheid.

4. Onze inzet speelt in en sluit aan op maatschappelijke ontwikkelingen.

Dit vraagt niet alleen een flexibel georganiseerde inrichting, maar ook een gedeelde verantwoordelijkheid en goede monitoring. Onze inwoners hebben hierin voor een groot deel hun eigen verantwoordelijkheid. Om de individuele vragen meer in collectieve vorm te kunnen ondersteunen heeft de gemeente een faciliterende, regisserende en ook signalerende rol. Om gelijke kansen te realiseren kan er ongelijk worden geïnvesteerd. Op basis van heldere analyses van een gebied/ wijk/ enz. kunnen maatschappelijke vraagstukken in aard omvang en impact in beeld worden gebracht. Een analyse gecombineerd met

ervaringen van professionals en input van inwoners vormen een goede basis voor gemeente om afweging te maken in waar(in) wordt geïnvesteerd.

5. We investeren in de kracht en gelijkwaardigheid van samenwerking

De sociale basis is het meest krachtig wanneer er optimaal samenspel is en vanuit partnerschap wordt geacteerd tussen de vele inwoners, gemeenschappen, vrijwilligers en professionals in de verschillende lagen van de sociale basis. Dit betekent dat we elkaar kennen en weten waarvoor we samen aan de lat staan en elkaar daar vinden.

6. Gemeente stelt zich op als strategisch partner

De gemeente stelt zich, afhankelijk van de rol die nodig is, op als partner, facilitator, opdrachtgever of regulerend en is altijd helder over haar rol en de verantwoordelijkheid voor het algemeen belang. We streven ernaar dat de hulp aan onze inwoners aansluit op de behoefte en nemen de rol die daar het beste bij past.

7. Onze inzet is langjarig en bestendig.

Daarom kenmerkt onze meerjarige inzet (investering) zich door de eerdergenoemde gedeelde verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid, verbinding, vertrouwen en lef.

8. De bekostiging van onze inzet in de sociale basis is voorspelbaar

Gemeente stelt structureel een bedrag beschikbaar voor alle sectoren binnen de sociale basis. De hoogte daarvan is nog niet helder en zal mede bepaald worden door de beschikbare budgetten. Door prioriteit te geven aan de inzet op de brede sociale basis zetten we in op een beweging om meer te normaliseren. Waar investeren in de sociale basis mogelijk is willen we bereiken dat we het gebruik van zorg kunnen afschalen.

2.4 Sleutelfuncties

Sleutelfuncties zijn wijk overstijgende functies die overal in de gemeente beschikbaar moeten zijn. Het volume en type in verschillende gebieden kan wel variëren. Deels gaat het om fysieke plekken zoals buurt- en dorpshuizen of sportvoorzieningen bijvoorbeeld en deels gaat het om functies die vanuit dit soort fysieke plekken kunnen worden uitgevoerd. Voor de uitvoering van deze sleutelfuncties is continuïteit en stabiliteit nodig, want ze vervullen een sleutelrol in de verschillende kernen van de gemeente. Daarnaast ontsluiten de sleutelfuncties de toegang tot het diverse aanbod binnen de sociale basis dat er is. Dit maakt dat de gemeente de verantwoordelijkheid neemt om de sleutelfuncties te organiseren. De sleutelfuncties faciliteren de sociale basis en maken het mogelijk om inwoners met elkaar activiteiten op te zetten.

Voor de ondersteuning vanuit deze sleutelfuncties geldt dat de uitvoering wordt gedaan door daarvoor gekwalificeerd personeel. Een beeldend voorbeeld om uit te leggen wat we hierbij bedoelen is dat werken met jongeren iets anders is dan jongerenwerk. Dat betekent niet dat partners die werken met jongeren maar geen jongerenwerk uitvoeren minder belangrijke dingen doen, maar wel dat jongerenwerk een kernfunctie is waarvoor kwalificatie nodig is en die beschikbaar is voor jongeren in alle delen van de gemeente. Het volume van

het jongerenwerk moet aansluiten bij de opgaven in de wijken/kernen. Dat betekent dat in het ene gebied meer inzet nodig zal zijn dan in het andere.

Voor de sleutelfuncties is het belangrijk dat deze meerjarig en in samenhang worden uitgevoerd. De ervaring leert dat partners die samen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering elkaar beter kennen en makkelijker tot afspraken komen.

De sleutelfuncties voor de sociale basis zijn:

1. Bevorderen van samenwerking in netwerken en verbinding.

De gemeente bevordert de samenwerking tussen samenwerkingspartners, vrijwilligersorganisaties, verenigingen, ondernemingen en inwoners. Voor samenwerkingspartners (binnen de verschillende sectoren van de sociale basis) geldt dat zij extra tijd beschikbaar stellen voor samenwerking, dat zij ontmoeting en uitwisseling tussen professionals stimuleren, afspraken maken over kennisdeling en informatie uitwisselen en zorgen voor continuïteit van personeel en vaste contactpersonen.

2. Collectieve ondersteuning vanuit onze inzet.

De gemeente zet in op collectieve ondersteuning die aansluit bij onze inzet. Het kan zijn dat contacten op individuele basis plaatsvinden, maar we zetten dienstverlening zoveel mogelijk collectief in.

3. Voorlichting en informatie in de sociale basis.

De gemeente organiseert dat inwoners en partners weten wat de sociale basis te bieden heeft om deel te nemen aan activiteiten en voorzieningen. Informatie is toegankelijk voor iedereen. Daarnaast organiseert de gemeente voorlichting op onderwerpen die actueel zijn in de samenleving en die betrekking hebben op de opgaven en onze inzet. Ook deze voorlichting is toegankelijk voor iedereen.

4. Bestaan en beheer van buurthuizen.

De gemeente draagt zorg voor het bestaan en beheer van de buurthuizen om ontmoeten, ontwikkelen, ontspanning en ondersteuning mogelijk te maken in de wijken en buurten.

5. Bevorderen vrijwillige inzet.

De gemeente organiseert en bevordert vrijwillige inzet bij maatschappelijke organisaties, verenigingen, buurthuizen enz. Het gaat ons hierbij om de inwoners die deelnemen aan vrijwilligersactiviteiten én inwoners die hierbij als vrijwilliger ondersteunen. We bevorderen activiteiten waar inwoners elkaar ontmoeten en ondersteunen.

6. Doelgroep specifieke dienstverlening.

We richten ons op alle doelgroepen en zijn er voor alle inwoners van de gemeente. Er zijn wel doelgroepen waar we ons specifiek op richten, zoals kinderen en jongeren. Daarnaast zetten we in op doelgroepen als dat nodig is.

7. Aanwezigheid van cultuur-, sport- en beweegvoorzieningen (en daarmee de aanbieders) en aanwezigheid in de fysieke leefomgeving.

Vanuit de sociale basis adviseren en ondersteunen wij over de aanwezigheid en financiële ondersteuning van culturele- en sportvoorzieningen in de hele gemeente. Wij zijn betrokken bij (nieuwe) gebiedsontwikkelingen en staan voor een groeiend voorzieningenniveau in een groeiende gemeente.

Hoofdstuk 3 – bouwstenen

3.1 Bouwstenen

We kiezen ervoor (zoals de landelijke kerngroep³ adviseert) om te streven naar een veerkrachtige, inclusieve en zorgzame samenleving en onze uitgangspunten te baseren op daarbij geformuleerde bouwstenen. Deze bouwstenen om te komen tot een sterke sociale basis bevatten zowel inhoudelijke bouwstenen alsook randvoorwaarden. Tegelijk gebeurt er binnen het zogenoemde Alphense verhaal al veel en dus stellen we ons bij de bouwstenen vragen als: *Doen we dit al? Doen we dit efficiënt? Doen we dit op de juiste wijze? Doen we dit slim met elkaar of kan het ook anders? En hoe gaan we onze inzet en resultaten meten?* Met de antwoorden op onze vragen wordt onze inzet (investering) bepaald; hiermee vullen we gezamenlijk met organisaties die actief zijn in de sociale basis ons uitvoeringsprogramma met concrete acties. Alle bouwstenen bij elkaar zijn nodig om invulling te geven aan onze ambitie voor een sterke sociale basis en deze vervolgens te kunnen bestendigen.

Bouwsteen 1: bestaanszekerheid

Basisvoorwaarde voor een sterke sociale basis. Mensen in bestaansonzekerheid zijn minder goed in staat om naar elkaar om te kijken of zich vrijwillig in te zetten.

- Wat willen we bereiken: we zien de sociale basis als fundament voor het sociaal domein. Om hier een bijdrage aan te kunnen leveren moet voor inwoners hun 'basis op orde zijn'.
- Wat is onze investering: dat betekent dat we vanuit de sociale basis werken op snijvlakken van preventie, onderwijs, zorg en veiligheid. Hiermee voorkomen we gestapelde problematiek en daarmee risicofactoren voor bestaansonzekerheid.

Bouwsteen 2: financiering (sociale basis)

Voorspelbaar, regelluw en ontschot: essentieel om continuïteit van initiatieven te waarborgen en drempels voor burgerparticipatie te verlagen.

- Wat willen we bereiken: in gemeente een meerjarige financiering met vrijheid in besteding, waarbij er continuïteit is voor bestaande en voor nieuwe initiatieven.
- Wat is onze investering: rol van gemeente moet verschuiven van alleen financierder naar ook partner.

Bouwsteen 3: samenwerken – gelijkwaardigheid

Gelijkwaardige samenwerking tussen inwoners, professionals, semi-professionals, (vrijwilligers)organisaties en overheden is cruciaal voor een sterke sociale basis.

- Wat willen we bereiken: meer naast de inwoners (individueel of verenigd) kunnen staan en dienstverlenende principes hanteren, zodat inwoners zelf meer regie kunnen hebben.
- Wat is onze investering: formele netwerken en stimuleren om samenwerkingsverbanden samen te brengen, niet alleen aan relatiemanagement

³ Kerngroep van Verwey-Jonker Instituut, Movisie en acht landelijke partijen die in 2024 in opdracht van het ministerie van VWS het rapport 'de sociale basis versterken, investeren in de toekomst' opstelden.

werken, maar daarbij ook het juiste verwachtingsmanagement scheppen; in verschillende situaties heeft gemeente verschillende rollen.

Bouwsteen 4: versterken eigenaarschap

Door Inwoners eigenaarschap te geven over hun initiatieven en vanuit zeggenschap over hun eigen leven en (leef)omgeving, werken we aan samenwerking vanuit gelijkwaardigheid. Dit bevordert betrokkenheid en stimuleert initiatieven.

- Wat willen we bereiken: meer steunen van inwoners en gemeenschappen in buurten en wijken om plannen te verwezenlijken ten gunste van de gemeenschap.
- Wat is onze investering: we zetten in op het maken van verbinding tussen de leef- en de systeemwereld.

Bouwsteen 5: beschikbaarheid ruimte/plekken

Toegankelijke en aantrekkelijke openbare ruimtes en cultureel/maatschappelijke panden en sportaccommodaties zijn essentieel voor ontmoeting, verbinding en het organiseren van laagdrempelige ondersteuning.

- Wat willen we bereiken: behoud van plekken en accommodaties die bijdragen aan ontmoeten, waarbij kennis daarover in de ruimtelijke ontwikkeling kan worden ingebracht.
- Wat is onze investering: we zetten in op minder regels en regeldruk voor het creëren, gebruiken en beheren van plekken en accommodaties en stimuleren dat partijen vaker elkaars ruimte gebruiken (multifunctioneel gebruik).

Bouwsteen 6: responsiviteit

Overheden en professionals moeten responsief zijn naar behoeften en ideeën van inwoners. Het gaat om luisteren, meedenken en openstaan voor verschillende perspectieven maar zeker ook het, in verbinding, managen van verwachtingen. Deze bouwsteen draagt bij aan ontmoeten, ontwikkeling en ondersteuning.

- Wat willen we bereiken: we willen dat inwoners luisteren naar elkaar om elkaar te begrijpen. We willen openstaan voor verschillende perspectieven.
- Wat is onze investering: we stellen ons meer open voor ideeën en behoeftes van inwoners en zijn meer aanspreekbaar voor inwoners om zo een vertrouwensrelatie op te bouwen, te behouden dan wel te versterken.

Bouwsteen 7: (onder-)steunen van mantelzorg

Mantelzorgers zorgen voor een naaste die langdurig ziek is, een beperking heeft of hulpbehoevend is. Mantelzorg is niet meer weg te denken in de samenleving en de druk op mantelzorgers neemt toe. Zij zijn onmisbaar (jong en oud) om de eerste zorg- en ondersteuningsvragen van hun naasten op te vangen. Deze bouwsteen draagt bij aan ondersteuning.

- Wat willen we bereiken: we willen ruggensteun bieden en samenwerken aan een voor de (jonge)mantelzorger houdbare situatie. Vooral als school/opleiding/werk/inkomen in het geding komt.
- Wat is onze investering: we willen meer ondersteuning bieden aan mantelzorgers op de verschillende levensdomeinen en regeldruk verminderen.

Bouwsteen 8: steun/ruimte voor vrijwillige inzet

Vrijwilligerswerk stimuleren en ondersteunen met deskundigheidsbevordering, verminderen van regeldruk en creëren van een omgeving waarin vrijwilligers zich gewaardeerd voelen.

Deze bouwsteen draagt bij aan ondersteuning, ontwikkeling en ontspanning.

- Wat willen we bereiken: stimuleren dat meer inwoners meedoen als vrijwilliger en ook meer vrijwilligersondersteuning in de vorm van buddy's/maatjes realiseren.
- Wat is onze investering: we zorgen dat vrijwilligersplekken toegankelijk en bekend zijn binnen de gemeente en investeren in ondersteuning aan vrijwilligers.

Bouwsteen 9: versterken van inclusie

Een inclusieve sociale basis is toegankelijk voor iedereen, omarmt diversiteit en bevordert een gevoel van welkom en erbij horen. Deze bouwsteen draagt bij aan ondersteunen, ontwikkelen, ontspanning en ontmoeten.

- Wat willen we bereiken: we willen dat meer mensen meedoen en zich veilig voelen om zichzelf te zijn.
- Wat is onze investering: onze gemeente is sinds jaar en dag een zogenaamde inclusieve gemeente, dat willen we zijn en blijven.

Bouwsteen 10: mensen vragen en uitnodigen

Actief mensen uitnodigen om mee te doen en een bijdrage te leveren, benadrukt de waarde van ieder individu en stimuleert wederkerigheid en verbinding. Deze bouwsteen draagt bij aan ontmoeten, ontwikkelen en ontspanning.

- Wat willen we bereiken: we willen dat inwoners zich van betekenis voelen en hen daarbij ondersteunen waar nodig. We willen helpen in het creëren van bewustzijn dat iedereen van waarde kan zijn voor iets of iemand, als gever en ontvanger en als onderdeel van een gemeenschap.
- Wat is onze investering: we zorgen dat meer inwoners een 'ambassadeurs'-rol krijgen én pakken om 'vraag en aanbod' met elkaar te verbinden door ze actief te benaderen en uit te nodigen.

3.2 Afsluitend

Om te voorkomen dat de indruk ontstaat, dat de sociale basis een oplossing is voor alles, is het belangrijk om te benoemen dat de sociale basis van ons allemaal is. En dat de gemeente hierin ondersteunend en faciliterend is én dus een rol heeft, maar niet van alles is. Deze Agenda sociale basis kan niet bestaan zonder alles wat er nu al binnen de samenleving bestaat.

Maar wanneer we blijven streven naar een veerkrachtige, inclusieve en zorgzame samenleving en we onze uitgangspunten baseren op inhoudelijke bouwstenen, creëren we met de sleutelfuncties als randvoorwaarden dé mogelijkheden voor het Alphense verhaal. We leggen daarmee de basis voor invulling van de opgaven bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezond leven in de gezonde leefomgeving als winst van het sociaal domein.

Bijlage

De gemeente wil in co-creatie komen tot de strategische investeringsagenda: we werken daarin samen met Alphenese inwoners en in- en externe samenwerkingspartners. Wat zien zij als de belangrijkste bouwstenen voor de sociale basis? Welke behoeften hebben verschillende Alphenaren? Wat is de rol van de gemeente hierin? Hoe denken ze over deze Agenda en visie die in de maak is? Wat vinden zij hierin belangrijk? Hoe willen Alphenaren, nu en in de toekomst, veerkrachtig, inclusief en zorgzaam samenleven? En welke structuur en functies hebben ze hiervoor nodig in de sociale basis?

Op basis hiervan heeft Muzus BV in de maanden januari en februari 2025 een participatie-traject uitgevoerd. Dit traject bestond uit drie stappen: (1) verdiepen in het narratief als basis voor de sterke sociale basis, Het Alphenese verhaal, (2) het Alphenese verhaal verbeelden in een installatie waarmee we in gesprek gaan met inwoners in Alphen aan den Rijn en in omringende dorpen en (3) co-creatie met partners/uitvoerders vanuit dit Alphenese verhaal, om op basis van de inzichten vanuit de gesprekken samen met de in- en externe partners de bouwstenen voor de Agenda vast te stellen voor een sterke sociale basis.

Het rapport met resultaten is als bijlage toegevoegd.